Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

Комплекс навчально-методичного забезпечення

з дисципліни

Зовнішньополітичні процеси в країнах Європи та Північної Америки

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма: «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

вид дисципліни: за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач доктор історичних наук, доцент Миколенко Д. В.

2020 / 2021 навчальний рік

1. **Навчальний контент:**

Тема 1. Країни Європи та Північної Америки у світовій системі міжнародних відносин. Розпад СРСР і формування нової системи міжнародних відносин. Глобалізації за розташування сил у світі. Роль країн Заходу в підтримці миру і безпеки. Боротьба з тероризмом. Ініціативи з підтримки демократії, захисту прав людини, сприяння налагодженню ефективного управління в країнах, що розвиваються. Співпраця з ООН. Підтримка безпеки у світі. Реагування на кризи і гуманітарна допомога. Участь у вирішенні проблем, пов'язаних зі змінами клімату.

Тема 2. Інтеграційні процеси і проблеми безпеки в регіоні. Зміст Маастрихтської (1992 р.), Амстердамської (1997 р.), Ніццької (2001 р.) і Лісабонської (2007 р.) угод. Проблеми інтеграційних процесів. Чинник кризи 2008 р. Grexit і Brexit. Відцентрові тенденції в країнах Європи.

Угода НАФТА 1994 р. та її завдання. Структура організації. Остаточна відмова митних бар'єрів у 2008 року. Наслідки створення НАФТА. Проблема інтелектуальної власності на теренах Північної Америки.

Створення Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) (грудень 1991 р.). Брюсельський саміт НАТО і програма «Партнерство заради миру» (1994 р.). «Дослідження про розширення НАТО» (1995 р.), Ініціатива Середземноморського діалогу (1995 р.). Мадридський саміт НАТО і його рішення (1997 р.). Саміт у Вашингтоні (1999 р.). Празький саміт 2002 р. і його рішення. Норфолкська програма 2003 р. Мюнхенська програма 2005 р. Нова стратегічна концепція Альянсу «Активна участь, сучасна оборона» (2010 р.). Лісабонський саміт 2010 р. Чиказький саміт і стратегія стримування агресії РФ. Варшавський саміт 2016 р. і його рішення.

Тема 3. Зовнішня політика країн регіону. Еволюція зовнішньополітичного курсу США у XXI ст. Міжнародна політика урядів Канади. Велика Британія у системі міжнародних відносин. Зовнішньополітичний курс Франції. Основні вектори міжнародної політики ФРН. Напрями зовнішньополітичних взаємин Італії.

Тема 4. Україна та держави Північноатлантичної цивілізації: сучасний стан взаємин і перспективи співпраці. Вступ до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 р.) і долучення до програми «Партнерство заради миру» (1994 р.). Підписання Хартії про особливе партнерство (1997 р.). Взаємини з НАТО за часів президенства В. Ющенка. Курс на позаблоковий статус за президенства В. Януковича. Взаємини з НАТО в умовах протистояння з РФ.

Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» (1993 р.). Постанова Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про співробітництво України та ЄС (2002 р.). Заява Верховної Ради України з приводу підготовки до початку переговорів щодо нової угоди між Україною та ЄС (2007 р.). Союз для Середземномор'я (2008 р.). Східне партнерство (2009 р.). Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.). Постанова Верховної Ради України з приводу рекомендацій парламентських слухань про стан та перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС та Митним союзом (2011 р.).

Наслідки Революції гідності для зовнішньополітичного курсу України. Постанова Верховної Ради «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» (2014 р.). Угода про асоціацію між Україною та ЄС та її реалізація. Стратегія національної безпеки України 2015 р. Ініціативи ЄС щодо запобіганню агресії РФ проти України.

Рекомендована література

Основна література

1. Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с.

3. Зовнішня політика у постбіполярному світі (аналіз. проблеми. прогнози) / За ред. Троян С.С. К., 2014.189 с.

5. Макаренко Є. А., Погорська І. І., Рижков М. М., Чекаленко Л. Д. та ін. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. К.: Центр вільної преси, 2014. 472 с.

6. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика: системна історія 1914–2014 років: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2014. 243 с.

7. Самойлов О.Ф. Глобалізація як культурно-історичне явище (кінець XX – початок XXI ст.). К.: КиМУ, 2015. 282 с.

8. Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: зб.н.п. / За заг. ред. к.і.н., доц. С.В. Толстова. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2016. 145 с.

9. Троян С. С. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози). К., 2014.189 с.

Допоміжна література

1. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення "холодної війни". Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2018. № 1. С. 113–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2018_1_21

2. Арзаканян М. Ц. История Франции: учебник для вузов. М. Ц. Арзаканян, А. В. Ревякин, П. Ю. Уваров. Москва: Дрофа, 2005. 474 с.

3. Атлангириев И. Динамика развития внешней политики Италии в конце XX – начале XXI вв. Диссертации по гуманитарным наукам. URL: http://cheloveknauka.com/dinamika-razvitiya-vneshney-politiki-italii-v-kontse-xx-nachale-xxi-vv#ixzz5viTOad00

4. Баверез Н. Падающая Франция. URL: http://www.globalaffairs.ru/book/n_3244

5. «Белая книга» об обороне и національно безопасности Франции. URL: http://stranovedenie.info/belaya-kniga-ob-oborone-i-nacionalno

6. Битар К. Две навязчивые идеи Франции: Германия и упадок URL: http://www.inoforum.ru/inostrannaya_pressa/dve_navyazchivye_idei_francii_germaniya_i_upadok

7. Вдовиченко В. Взаємозв’язок атлантизму та європеїзму у зовнішній політиці Італії (1992-2001 рр.). Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2012. Вип. 21. С. 244–265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2012_21_16

8. Габро І. Особливості використання засобів та інструментів медіа-дипломатії в зовнішній політиці Великобританії та Німеччини. Міжнародні відносини. 2017. № 15. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3124

9. Джуліані Ж. Д. Розчаровані європейці, або як Франція дивиться на кризу у Європі. Зовнішні справи: Суспільно-політичний журнал. 2013. № 6. С. 19.

10. Европейский союз – ведущая интеграционная группировка мира. URL: http://www.grandars.ru/student/mirovaya-ekonomika/es.html

11. Игнатченко И. Саркози примеряет треуголку Бонапарта URL: http://nvo.ng.ru/wars/2011-07-22/12_france.html

12. Италия в начале XXI века. Сборник статей по итогам конференции. (ИМЭМО РАН, 1 декабря 2014 года). Москва: ИМЭМО РАН. 154 с. URL: https://www.imemo.ru/files/File/ru/publ/2015/2015_005.pdf

13. Італія у другій половині XX – на початку XXI ст. Всесвітня історія. Навчальний посібник. URL: https://pidruchniki.com/1577111540940/istoriya/italiya_drugiy_polovini_pochatku_xxi

14. Кіндратець О. М. Зміна ролі міжнародних організацій в умовах глобалізації. URL: http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/1839/1/politiolog.52.2003.88-97.pdf

15. Ковлер А. Европейская интеграция: впечатляющие результаты «федерализации» и обостряющиеся проблемы. Труды Института государства и права Российской академии наук. (Политика и политические науки). 2016. С. 35–60. URL: https://cyberleninka.ru/article/v/evropeyskaya-integratsiya-vpechatlyayuschie-rezultaty-federalizatsii-i-obostryayuschiesya-problemy

16. Копійка В. В. Великобританія у Європейському Союзі: очікування та наслідки. Науковий вісник Дипломатичної академії. 2001. Вип. 5. С. 169–176.

17. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2002. 448 с.

18. Косенко С. «Мягкая сила» как фактор культурной дипломатии Франции. Знание. Понимание. Умение. 2014. № 1. С. 114–125. URL: https://cyberleninka.ru/article/v/myagkaya-sila-kak-faktor-kulturnoy-diplomatii-frantsii

19. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи Європейська Британія. Великобританія в європейських інтеграційних процесах. К.: ВПЦ "Київський університет", 2003. 214 с.

20. Кулиш Я. Актуальные проблемы интеграции стран Западной Европы. URL: https://cyberleninka.ru/article/v/aktualnye-problemy-integratsii-stran-zapadnoy-evropy

21. Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці. К., 2011. 216 с.

22. Малиновська Н. В. Зовнішньополітична стратегія Франції в багатополярному світі на зламі XX – XXI століття. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (22). 2014. С. 144–148. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/17095/1/20_Malynovska.pdf

23. Манжулина О. Основы эффективности. Стратегия России. № 3. 2006. URL: http://sr.fondedin.ru/

24. Матвеев В. М. Дипломатическая служба США. Москва: Междунар. отношения, 1987. 192 с.

25. Нагорнов В. А. «Мягкая сила» по-французски. Вестник международных организаций 2014. Т. 9. № 2. С. 167–189. URL: https://iorj.hse.ru/2014-9-2/125048873.html

26. Норина Д. Эволюция внешней политики Франции в XXI в. Екатеринбург, 2017. 129 с. URL: http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/5731/1/21Norina.pdf

27. Обичкина Е. О. Франция на рубеже XX – XXI веков: кризис идентичности. Москва: МГИМО, 2003. 137 с.

28. Основные этапы Европейской интеграции после второй мировой войны. URL: http://www.ipolitics.ru/articles/exams/istoriia/osnovniie_etapii_evropeijskoij_integratsii_posle_v.shtml

29. Основные этапы развития интеграционных процессов в Европе. URL: https://lawbook.online/evropeyskoe-pravo-uchebnik/osnovnyie-etapyi-razvitiya-integratsionnyih-58188.html

30. Питухина М. Европейский вектор внешней политики Италии в конце XX – начале XXI века: проблемы и перспективы: диссертация ... кандидата политических наук: 23.00.04. С.-Петерб. гос. ун-т. Санкт-Петербург, 2008. 158 с. URL: http://www.dslib.net/glob-razvitie/evropejskij-vektor-vneshnej-politiki-italii-v-konce-xx-nachale-xxi-veka-problemy-i.html

31. Погорська І. І. США: місія здійснима? Праксеологія творення глобального світу. Київ: Грамота, 2009.

32. Погорська І. І., Лакішик Д. М. Зовнішня політика адміністрації Б. Обами в контексті американського глобального лідерства. Проблеми міжнародних відносин. К.: КиМУ, 2011. Вип. 2. С. 179–192.

33. Погорська І. І., Лакішик Д. М. Стратегічний старт нової американської адміністрації. Зовнішні справи. 2009. № 4. С. 13–16.

34. Подцероб А.Б. Барак Обама и политика США на Ближнем Востоке. Институт ближнего Востока. URL: www.iimes.ru/rus/stat/2009/28-06-09a.htm.

35. Резолюция 1973. Совет Безопасности ООН. 2011. URL: http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/41/PDF/N1126841.pdf

36. Розумюк В. Культурно-пропагандистський вимір сучасної зовнішньої політики США. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Львів: Львівський національний політехнічний інститут, 2006. Вип. 17. С. 28–33.

37. Садовенко А. П. Франція на порозі XXI століття. К.: Товариство «Знання» УРСР, 1991. 48 с.

38. Сєвєкіна О. На відміну від ідей інтеграції. Президентські вибори у Франції як референдум для Європейського Союзу щодо його подальшого розвитку. Політика і час. 2002. №6. С. 12–19.

39. Сущенко Р. Зовнішня політика Франції: нові пріоритети, старі підходи (28.08.2015). Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-sushchenko/2119019-zovnisna-politika-francii-novi-prioriteti-stari-pidhodi-28082015.html

40. Тищенко-Тишковець О. М. Трансформація публічної дипломатії Сполучених Штатів Америки: від легітимізації «жорсткої сили» до побудови діалогу зі світом. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Зб. наук. праць. К.: ІВЦ «Політехніка». 2009. № 4. С. 28–32.

41. Тренин Д. Европейская безопасность от «лишь бы не было войны» до поиска нового равновесия. Москва, 2018. 30 с.

42. Трофименко М. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. URL: https://www.researchgate.net/publication/325945595_Britanska_Rada_ak_instrument_publicnoi_diplomatii_Velikoi_Britanii

43. Трофименко М. Традиційна та публічна дипломатія Великої Британії. Вісник Маріупольського державного університету. 2014. Серія Політологія і історія. Вип. 10. С. 123–133. URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/484/1/trad_ta_publ_dyplomatiia.pdf

44. Уткин А. И. Американская стратегия для XXI века. М.: Логос, 2000.

45. Филимонов Г. «Мягкая сила» культурной дипломатии США. Москва: РУДН, 2010. С. 105.

46. Франция. В поисках новых путей. Москва: Издательство «Весь Мир», 2007 624 с.

47. Харитонова Е. «Мягкая сила» Великобритании: сравнительный анализ механизмов, инструментов и практик. URL: http://www.bfro.be/ru/mjagkaja-sila-velikobritanii-sravnitel-nyj-analiz-mehanizmov-instrumentov-i-praktik.html?cmp_id=142&news_id=22265

48. Цветкова Н. Публичная дипломатия США от мягкой силы к диалоговой пропаганде. Международные процессы. Том 13. № 3. С. 121–133. URL: http://intertrends.ru/system/Doc/ArticlePdf/1248/A7xHW3zLY9.pdf

49. Чекаленко Л. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем: Навчальний посібник. М. А. Кулініч, Н. О. Татаренко, В. Г. Ціватий, за наук. ред. Л. Д. Чекаленко. К.: ДАУ, 2013. 628 с.

50. Шевчук О.В. Зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б.Обами. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія, 2013. т. Т. 212. Вип. 200. С. 9–13.

51. Шергін С.О. Тихоокеанська стратегія Вашингтона: від Клінтона до Обами. Дослідження світової політики. 2011. Вип. 4 (57). С. 28–36.

52. Ширяев Б. А. Внешняя политика США. Принципы, механизмы, методы. Санкт-Петербургский гос. ун-т. Кафедра международных отношений. 2-е изд. Санкт-Петербург: Издательство С.-Петербургского ун-та, 2007. 442 с.

53. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство. К.: Наук. світ, 2003. 227 с.

54. Cull N. The Future Of American Cultural Diplomacy. University of South California. URL: http://uscpublicdiplomacy.org/

55. Discours de M. Jacques CHIRAC, Président de la République, devant le comité des Présidents de l'Assemblée parlementaire de l'UEO et les auditeurs de l'IHEDN. Palais de l'Elysée, 30 mai 2000. URL: http://www.jacqueschiracasso.fr/archiveselysee.fr/elysee/elysee.fr/francais/interventions/discours_et_declarations/2000/mai/fi002626.html

56. Kiehl W. (ed.). America's Dialogue with the World. Washington DC: Public Diplomacy Council. 2006. URL: http://www.nyu.edu/

57. Operation Odyssey Dawn (Libya): Background and Issues for Congress. March 30, 2011. URL: http://fas.org/sgp/crs/natsec/R41725.pdf

58. Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs. U.S. Department of State. Режим доступу: http://www.state.gov/

59. What is Public Diplomacy? The USC Center on Public Diplomacy. URL: http://uscpublicdiplomacy.org/

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Організація північноатлантичного договору. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm

2. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua

3. European Union Portal. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Portal:European_Union

4. European Union. URL: https://europa.eu/

5. NAFTA.now.org. URL: http://www.naftanow.org/

2. Плани семінарських занять, самостійної роботи:

№ з/п	Назва теми
1	Зовнішня політика США. 1. Зовнішньополітична стратегія США в умовах глобального домінування. 2. Методи зовнішньої політики США. 3. Порівняльних аналіз зовнішнього курсу адміністрації Б. Обами і Д. Трампа.
2	Міжнародна політика Великої Британії. 1. Зовнішньополітичний курс Лондону за правління уряду Е. Блера. 2. Основні напрями міжнародної політики кабінетів Г. Брауна і Д. Кемерона. 3. Стратегії розвитку британської зовнішньої політики за правління урядів Т. Мей і Б. Джонсона.
3	Зовнішня політика Франції. 1. Основні напрями зовнішньої політики Парижу за президенства Н. Саркозі. 2. Міжнародний курс Парижу за президенства Ф. Олланда. 3. Порівняльний аналіз зовнішнього курсу Франції за правління Ф. Олланда і Е. Макрона.
4	Зовнішньополітичний курс ФРН. 1. Основні вектори зовнішньої політики ФРН. 2. Партнерство в рамках НАТО і ЄС. 3. Взаємини ФРН з США

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види та зміст роботи
1	Вивчення літератури з теми «Країни Західної Європи та Північної Америки у світовій системі міжнародних відносин»
2	Вивчення літератури з теми «Інтеграційні процеси і проблеми

	безпеки в регіоні»
3	Вивчення літератури з теми «Зовнішня політика країн регіону»
4	Вивчення літератури з теми «Україна та держави Північноатлантичної цивілізації: економічна і політична співпраця»

3. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт):

Питання до заліку

1. Розпад СРСР і формування нової системи міжнародних відносин.
2. Зміст Лісабонської угоди (2007 р.).
3. Чинник кризи 2008 р. у інтеграційних процесах.
4. Передумови і причини Grexit і Brexit.
5. Угода НАФТА 1994 р. та її завдання.
6. Структура організації НАФТА.
7. Наслідки створення НАФТА.
8. Створення Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) у 1991 р. Мюнхенська програма 2005 р.
9. Нова стратегічна концепція Альянсу «Активна участь, сучасна оборона» (2010 р.). Лісабонський саміт НАТО 2010 р. і його рішення.
10. Чиказький саміт НАТО і стратегія стримування агресії РФ.
11. Варшавський саміт 2016 р. і його рішення.
12. Еволюція зовнішньополітичного курсу США у XXI ст.
13. Міжнародна політика урядів Канади.
14. Велика Британія у системі міжнародних відносин.
15. Зовнішньополітичний курс Франції.
16. Основні вектори міжнародної політики ФРН.
17. Напрями зовнішньополітичних взаємин Італії.
18. Вступ України до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 р.) і долучення до програми «Партнерство заради миру» (1994 р.).
19. Підписання Хартії про особливе партнерство (1997 р.).
20. Взаємини з НАТО за часів президенства В. Ющенка.

21. Курс України на позаблоковий статус за президенства В. Януковича.
22. Взаємини України з НАТО в умовах протистояння з РФ.
23. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» (1993 р.).
24. Наслідки Революції гідності для зовнішньополітичного курсу України.
25. Постанова Верховної Ради «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» (2014 р.).
26. Угода про асоціацію між Україною та ЄС та її реалізація.
27. Стратегія національної безпеки України 2015 р.
28. Ініціативи ЄС щодо запобіганню агресії РФ проти України.

Зразок залікового білету

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Спеціалізації «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика», «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»
Семестр 3
Форма навчання денна
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): магістр
Навчальна дисципліна Зовнішньополітичні процеси в країнах Європи та Північної Америки

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) №1

1. Розпад СРСР і формування нової системи міжнародних відносин (20 балів)
2. Велика Британія у системі міжнародних відносин (20 балів)

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу
протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (А. Ю. Парфіненко)

Екзаменатор _____ (Д. В. Миколенко)